

TIKĖJIMO TIESŲ TILTAI

Metų sukaktys

Sukanka 115 metų, kai Griežionių kaime, Žemaitkiemio valsčiuje (dabar Lyduokių seniūnija), Ukmergės apskrityje, 1907 m. liepos 2 d. gimė Rapolas Stankūnas, mokytojas, skautininkas, kolekcininkas. Mokytojavo Ukmergės gimnazijoje. Dėstė kalbas daugelyje Lietuvos mokyklų. Mirė 1994 m. gegužės 15 d. Palaidotas Lyduokių kapinėse.

Sukanka 185 metai, kai Vaitkuškyje, Ukmergės apskrityje, 1837 m. liepos 3 d. gimė Stanislovas Kazimieras Kosakovskis, fotografas, grafas, vienas pirmųjų Lietuvoje fotografų mėgėjų. 1876–1885 m. Ukmergės apskrities taikos teisėjas, 1879–1883 m. Ukmergės miesto burmistras. 1885 m. išrinktas Ukmergės apskrities bajorų vadovu (valdžios nepatvirtintas). Mirė 1905 m. Vaitkuškyje, Ukmergės rajone.

Sukanka 85 metai, kai Ukmergėje 1937 m. liepos 1 d. gimė Irena Žurumskienė (Druskytė), pedagogė, literatė, Lietuvos nepriklausomų rašytojų sąjungos narė.

Sukanka 90 metų, kai Kaune 1932 m. liepos 8 d. gimė Jaunius Juozas Augustinas, gydytojas, dailininkas karikatūristas. Gyveno Ukmergėje. 1951 m. Ukmergėje baigė vidurinę mokyklą.

Ukmergės Vlodo Šlaito viešosios bibliotekos inf.

Janina BADOKIENĖ

LPS „Bočiai“ Ukmergės klubo „Viltis“ nariai lankėsi rytų Lietuvoje. Pro Molėtus, Labanorą, Palūšę, Ignaliną, Kaltanėnus patraukėme į Švenčionių kraštą.

Klausantis pasakojimų apie vietas, pro kurias važiuojame, prisimintos Aukštaitijos nacionalinio, Labanoro regioninio parkų lankytinos vietos, augmenijos įvairovė.

Ignalinos miesto įkūrimo legenda daugeliui buvo negirdėta. Pasakojama, kad ten, kur dabar tyvuliuoja Ilgio ežeras, senovėje stovėjusi kunigaikščio Budrio pilis. Jis turėjo devynis sūnus ir gražuolę dukrą Liną. Kai kraštą užpuolė kryžiuočiai, kunigaikštis su sūnumis išėjo į karą ir negrįžo. Lina tapo krašto ir pilies valdove. Likimas lėmė jai pamilti kryžiuotį belaisvį Igną. Žmonės pasipiktino, pasmerkė Liną už meilę kryžiuočiumi ir vestuvių dieną juos prakeikė.

Sakoma, kad Perkūnas pagailėjo įsimylėjėliui ir leido jiems apsigyventi ežero dugne. Iš čia nuolat girdėdavosi Linos rauda. Aplinkiniai suprato, kad Linos ir Igno meilė tebegyva. Ir kada tarp ežerų ir kalvų atsirado nedidelis miestelis, žmonės jį pavadino Ignalina, kad minėtų nepaprastą Igno ir Linos meilę. Ilgio ežero šlaite žiemą ir vasarą trykšta šaltinėlis. Žmonės jį vadina Linos ašaromis.

Kaltanėnų krašte gimė daug žymių žmonių: lietuviškos spaudos platintojas, blaivybės idėjų skleidėjas kunigas Jonas Burba, knygnešių rėmėjas, slaptosios lietuviškos mokyklos įkūrėjas Karolis Baužys, rašytojai Gediminas Isokas,

Pasisėmėme grožio ir dvasingumo

Ukmergiškiai su J. Jakštu prie koplyčios.

Leonardas Grudzinskas, geografas prof. Česlovas Kudaba, Lietuvos Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signatarė dr. Kazimira Danutė Prunskienė.

Švenčionių kraštą nuo seno buvo Nalšios žemės širdis. XIII

a. metraščiuose minima istorinė rytinių lietuvių žemė Nalšia, kartu su Deltuvos, Lietuvos ir Upytės žemėmis sudariusi Aukštaitiją. Vytauto Didžiojo laikais Švenčionyse buvo jo dvaras. Čia kunigaikštis įkurdino totorius.

Nuo 1795 m. po Abiejų Tautų

Respublikos padalijimo Švenčionių kraštą, kaip ir visa Lietuva, buvo aneksuotas Rusijos, 1920–1939 buvo okupuotas Lenkijos, po to atiteko Baltarusijai. Lietuviškas išlaikymo klausimas čia buvo nuolat aktualus.

Nukelta į 8 p.

Lietuviais esame mes gimę...

Justina DARULIENĖ

Antano Smetonos gimnazijos direktoriaus pavaduotoja ugdymui

Jaunimas vis mažiau tapatinasi su tauta, išmano tradicijas ir papročius, moka liaudies dainų ir žaidimų. Antano Smetonos gimnazijos muzikos mokytoja Jūratė Martinukutė ir teatro mokytoja Natalija Kovarskienė nusprendė atgaivinti prieš keliolika metų vykusį etnokultūrinį projektą „Būties ratu“, tuomet turėjusį didžiulį pasisekimą.

Buvo nuspręsta kiekvieną mokslo metų mėnesį organizuoti teminius renginius. Rugsėjo 22 d. bendruomenė šventė rudens lygiadienį, kartu minėjo ir Baltų vienybės dieną, paskelbtą 2000-aisiais. Ta proga ant daugelio Lietuvos piliakalnių bei kitose vietose vyksta Baltų vienybės ugnies sąšauka – šventoji ugnis simboliškai suliepsnoja Baltų ženklų skulptūrų pavidalu.

Uždegę fakelus darnia eiseną smetoniškiai užlipo ant Ukmergės piliakalnio. Gaudžiant būgnams, skambant sutartinėms

buvo uždegtas simbolinis aukuras. Prie Šventosios sudegintos simbolinės baltų ženklų šiaudinės skulptūros.

Spalio mėnesį ketinta teatralizuotu renginiu minėti Ilges, bet pandemija sugriovė planus. Todėl nuspręsta surengti parodą „Iš mūsų senolių skrynių“. Gimnazistai ir mokytojai iš savo „skrynių“ traukė mielus anapilin iškeliavusių artimųjų paliktus buitines apyvokos daiktus, nuotraukas.

Gimnazijoje viešėjo etnologas, fizikas, gamtos mokslų daktaras, mokslo istorikas, Lietuvos edukologijos universiteto profesorius Libertas Klimka. Gimnazistai dalyvavo svečio pamokoje apie tradicines kalendorines rudens šventes.

Lapkritį tradiciškai gimnazijoje vyksta Tautinė vakaronė. Mokiniai pristato Lietuvos etnografinio regiono tautinį kostiumą, pasakas ir smulkiają tautosaką, dainas ir šokius, valgius ir gėrimus.

Nukelta į 8 p.

Susirinkusieji dainavo dainas, žaidė žaidimus, klausėsi pasakojimų apie trumpiausios nakties burtus.

Instaliaciją skyrė „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos“ sukakčiai

Bažnytinio paveldo muziejus Vilniaus katedros varpinėje kviečia aplankyti instaliaciją, skirtą „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos“ 50-mečiui.

Lankytojai galės interaktyviai patirti pavojingą „Kronikos“ platinimo darbą, simboliškai tapdami leidinio bendradarbiais ir drąsiais „į laisvę“ perkeldami sovietinės cenzūros „narve“ įstrigusias žinias. Atsargiai perskaitydami pranešimus, publikuotus „Kronikos“ puslapiuose, taip pat bendradarbių baudžiamųjų bylų fragmentus, jie galės apžiūrėti įvairias su „Kronikos“ veikla susijusias istorines nuotraukas bei kitą informaciją, o labiausiai sudominusius ar sukrėtusius puslapius apdairiai pernešti į išorę.

Tikrosios „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos“ leidėjai, kaip ir sovietinio režimo atstovai, 1972 m. pavasarį nesitikėjo, kad neišvaizdus, primityviomis priemonėmis išspausdintas žurnalas galėtų turėti tokį ilgalaikį griaujamąjį poveikį. Vis dėlto prieš 50 metų parengtas ir išplatintas pirmasis „Kronikos“ numeris tapo iškiliu slenksčiu XX amžiaus Lietuvos istorijoje. „Kronikos“ leidyba ir platinimas

buvo slaptas, nelegalus ir labai pavojingas užsiėmimas. Sovietinis saugumas nuo pat pirmųjų numerių pasirodymo skyrė dideles pajėgas kovai su laisvo žodžio skleidėjais.

Pastarieji savo ruožtu ėmėsi maksimalaus atsargumo priemonių – dirbo (ar darbo vietą keisdavo) tamsoje, keisdavo rašymo mašinelių šriftus, vengdavo rašyti ranka, slėpdavo si konspiraciniuose patikimų žmonių būstuose, kurių dažnai nepalikdavo ištisas savaites, kol nebūdavo paruošas naujas numeris. Ko gero, veiksmingiausia priemonė buvo tai, kad net patys „Kronikos“ bendradarbiai tiksliai nežinojo, kas yra tikroji „Kronikos“ redakcija.

Išsiskirti nuo represijų stengtasi ir laikantis principo „per ką gauni pagrindinę spaudą, per tą ir perduok medžiagą jai“. Vis dėlto išvengti kruopščiai mezgamo KGB užverbuotų bendradarbių tinklo buvo itin sunku. Per 17 „Kronikos“ leidybos metų daugelis bendradarbių patyrė nuolatinį persekiojimą, jų namuose ne kartą buvo atliekamos kratos, įrengta pasiklausymo įranga. Dalis jų buvo areštuoti, tar-

domi, nuteisti. Už leidybą ir platinimą baudžiamojon atsakomybėn buvo patraukti 23 asmenys, 63-ims asmenims taikytos vadinamosios „profilaktinės priemonės“.

Bebaimių vyrų ir moterų iniciatyva informacija apie okupuotoje Lietuvoje ir kitose sovietinėse valstybėse valdžios vykdytą tikinčiųjų diskriminaciją, žmogaus teisių ir laisvių pažeidimus bei visuomenės gyvenimo įvykius, kuriuos oficialioji sovietų Lietuvos spauda buvo linkusi nutylėti, pasiekė Vakarų, buvo verčiama į Europos kalbas, transliuojama radijo bangomis, kol ilgainiui tapo nenuginčijamu sovietinės sistemos brutalumo ir galiausiai žlugimo liudininku.

Instaliaciją varpinėje papildė garso įrašai iš „Amerikos balso“ archyvo bei informaciniai stendai katedros aikštėje, kviečiantys plačiau susipažinti su „Kronikos“ leidybos ir platinimo istorija.

Instaliacija Vilniaus katedros varpinėje bus eksponuojama iki rugsėjo 31 d.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

UŽ inf.

Lietuviais esame mes gimę...

Atkelta iš 7 p.

Pasilinksminus keliaujama į adventą. Apie jo papročius gimnazistai galėjo paskaityti stende.

Prieš Kalėdas organizuota popietė nedidelei bendruomenės grupei, o visiems gimnazistams pasakota apie Kūčių burtus, Kalėdų papročius.

Sausį aplankė Trys karaliai. Vasarį apsiėmę tradicinių Užgavėnių karnavalo personažų kostiumais, šokdami ir dainuodami, vijo gimnazistai žiemą, lauze sukūreno „čiūčelą“ – džiaugsmingai laukė

sugrįžtančios Saulės.

Viena iš pavasarių veiklų – „40-ies paukščių“ dienos minėjimas. Lietuviai nuo seno kovo pradžioje stebėdavo mūsų krašto paukščių sugrįžimą.

Šiai dienai paminėti kiekviena klasė, pasitikdama sugrįžusius paukščius, iškėlė inkilą ant pasirinkto medžio gimnazijos kieme.

„Būties ratas“ nenumaldomai sukosi toliau – artėjo šv. Velykos, Verbų sekmadienis.

Katalikai Verbų sekmadienį švenčia Kristaus įžengimą į Jeru-

zalę. Tikėta, kad į verbas supinti anksti pavasarį išsprogę augalai saugo namus nuo perkūno, žemę – nuo graužikų ir sausros, gyvūnams suteikia vaisingumo ir sveikatos.

Verbų sekmadienį, po Mišių, verbomis vieni kitus plakė ne tik vaikai, bet ir suaugusieji. Visi tikėjo, kad tuomet bus sveiki ir gražūs.

Mokytojos Editos Pečiulienės pakviesta viešnia iš Laičių Danguolė Baublienė supažindino su verbų pynimu, padėjo nusipinti simbolinę puokštę. Į veiklas projektas įsuko ir mokytojas – nemažas būrys susirinko pasimokyti marginti kiaušinius vašku. Ne vienai tai buvo visai nauja patirtis

„Būties ratas“ atriedėjo į gegužę. Gegužės 13-oji – lietuvių meilės ir piršlybų deivės Mildos diena. Gegutei užkūravus, jaunimas rinkdavosi į gegužines – linksminosi, atliko įvairias apeigas.

Gimnazijoje meilės kerus skleidė mildauninkės vaidilutės. Jos pasakojo apie burtus, prišaukiančius meilę, vaišino stebuklinga meilės arbata, linkėjo mylėti ir būti mylimiems.

Birželį projektas baigėsi švenčiant Rasų (Kupolės) šventę. Susirinkę prie Šventosios, gimnazistai ir mokytojai dainavo dainas, žaidė žaidimus, klausėsi pasakojimų apie trumpiausios nakties burtus. Grojant muzikantui Vaidotui Žižiui, šoko liaudies šokius. Sulaukę saulėlydžio, uždegė laužą, dainomis garbino Saulę, leido į upę vainikus.

Kad mūsų tradicijos taptų jauniui artimos, savos ir prasmingos – ieškome patrauklių, įtraukiančių formų, skatinančių pažinti, suprasti, pamilti mūsų senąją tradicinę kultūrą. Te „Būties ratas“ nenutrūksta...

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Pasisėmėme grožio ir dvasingumo

Atkelta iš 7 p.

Galutinis mūsų išvykos tikslas buvo Jukiškės viensėdis. Vykome į Juozapo Jakšto sodybą apžiūrėti čia esantį skulptūrų parką.

J. Jakštas – Lietuvos tautodailininkas skulptorius, visuomenės veikėjas, daugiametis Švenčionių skyriaus Sąjūdžio pirmininkas, Švenčionių Garbės pilietis, krašto švietulys.

Šeiminko gyvenamojo namo nišoje įkurdinta skulptūra „Sėjėjas“, kurią skyrė savo tėvui. Šalia – skulptūra motinai ir vaikams – 7 broliams. Toliau – „Valdovų ansamblis“, kuriuo norėjo išreikšti padėką garbingiems asmenims, nešusiems Lietuvai išsivadavimo viltį, skulptūrinės kompozicijos, skirtos Maironiui ir Mikalojui Konstantinui Čiurlioniui, Jono Jablonskio, Antano Smetonos, Vydūno skulptūros.

Juozapas pasakojo apie įkūnytus skulptūrose žmones, jų nuopelnus Lietuvai. Sakė, kad kai jo nebus, anūkai medyje iškaltus žodžius skaitys...

Nemažai skulptūrų buvo sukurti dar iki nepriklausomybės atkūrimo. Skulptūrą Maironiui jam buvo leista palikti, tačiau liepta pašalinti kryžių, ko skulptorius nepadarė.

Matėme ir darbus, skirtus Lietuvos didiesiems kunigaikščiams, tremtiniais ir partizanams, 1863 m. sukilėliams, Sausio 13-ąją žuvusiai Loretai Asanavičiūtei, Martynui Mažvydui, pirmam lietuviškai knygai, nepriklausomybės atkūrimo įvykiams...

81-ą m. tautodailininkas savo pirmus darbus sukūrė 1973 m. Kiek per 49-erius veiklos metus jų sukūrė, nebegalai suskaičiuoti. Manoma, kad per 200 kopyltstulpių, stogastulpių, bareljefų, kryžių, antkapinių paminklų, altorių, tabernakulių, prakartelių, kopyltelių, skulptūrėlių, rūpintojėlių, kryželių...

Kaip menininkui atėjo mintis imtis drožybos? J. Jakštas mano, kad tai buvo prigimtinis balsas daryti proveržį į tą pasaulį, kuris tave vilioja ir šaukia. Jis matė melą, tautos

kančią, grubų elgesį. Taip formavosi priešprieša neteisybei, nuostata, kad kūrėjas turi dirbti Lietuvai, daryti darbus, artimus tautos dvasiai.

Atėjus atgimimui, kaip sako Juozapas, viskas išsiveržė kaip vulkanas, jis galėjo drąsiai išreikšti savo matymą sunkiasvore monumentalioji kūryba. Nors iš kalbos supratome, kad menininkas jaučia nusivylimą žmonių sumaterialėjimu, doros, dvasingumo trūkumu.

Sustojome prie 2000-aisiais metais parke pastatytos koplyčios, skirtos krikščionybės 2000 metų sukakčiai. J. Jakštas sakė, kad statė ją kaip simbolį, išaukštinant viską, kas pasiekta atgimimo laikotarpiu.

Apžiūrėjome J. Jakšto kuriamo tautinio-bažnytinio meno darbus. Koplyčioje esančios skulptūros, įvairūs drožiniai atskleidžia svarbiausius Lietuvos įvykius – Lietuvos tūkstantmetį, 600 metų Lietuvos krikšto jubiliejų, popiežiaus atvykimą.

Koplyčioje Juozapas, apsiėmęs vaidilą, padeklamavo ilgą ištrauką iš Adomo Mickevičiaus poemos „Konradas Valenrodas“. Vėliau prisipažino turintis gerą atmintį.

Prie pietų stalo klausėmės Juozapo pasakojimo apie mokslus, darbus, kūrybą, brolius, vaikus. Klubo garbės pirmininkė Valerija Naraškevičienė papasakojo kelis epizodus iš savo gyvenimo. Dainavo klubo mišrus vokalinis ansamblis „Gija“, vadovaujamas Valmanto Naraškevičiaus. Kartu padainavome dainą „Žemėj Lietuvos ažuolai žaliuos“, kurios pageidavo Juozapas. Šeiminkas su Valmantu kartu pagrojo.

Atsisveikinant nuoširdžiai dėkojome menininkui už indėlį įprasminant Lietuvos istoriją ir iškilias mūsų tautos asmenybes, linkėjome tolimesnės kūrybinės sėkmės, tvirtos rankos, sveikatos...

Esame dėkingi klubo nariui Kazimierui Misiūnui už organizuotą turiningą išvyką.

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Knygoje – tautos švietėjų biografijos

Kultūros istorikas, žurnalistas, šiuolaikinio tautotyros savanorių sąjūdžio pradininkas dr. Kazimieras Račkauskas yra parengęs knygą „Nepriklausomos Lietuvos mokytojai: 1918–1940 metų biografijos“.

Pristatome knygoje aprašytus mūsų krašto mokytojus.

Ukmergės apskrities mokytojai

Juozas Šiaučiūnas. Gimė 1906 m. Mackeliškių k., Kavarsko vlsč. Baigęs keturias Ukmergės gimnazijos klases ir mokytojų kursų, dirbo Zanėnų, Kernavės pradžios mokyklose. Daug darbo, energijos ir sveikatos skyrė muziejinkystei, krašto tyrimui, bendradarbiavo su lietuvių tautos istorijos puoselėtoju, kunigu Nikodemu Švogžliu-Milžinu. Ėjo Šaulių sąjungos būrio vado, jaunlietuvių skyriaus

pirmininko pareigas. Apdovanotas Vytauto Didžiojo ir Gedimino ordinais bei kitais medaliais. 1941 m. birželio 14-ąją darbštus, kūrybingas Kernavės pedagogas buvo ištremtas į Krasnojarsko kraštą, Rešotų lagerį, kur 1943 m. mirė. Sibire atsidūrė ir Juozo žmona Teodora su dukra ir sūnumi. 1956 m. jie grįžo į Lietuvą.

Jadvyga Voncevičiūtė. Gimė 1912 m. Rygoje, ten gyveno iki 1920 m. 1932 m. Ukmergėje baigė šešias gimnazijos klases, vėliau – Ukmergės mokytojų seminariją. Spėjo kartu baigti ir rankdarbių bei siuvimo kursus. Dirbo mokytoja Želvos pradžios mokykloje. Mokėjo rusų ir lenkų kalbas, mėgo literatūrą, dailę, dramą. Mokytojaudama išlaikė našlę motiną ir brolių Antaną, kuris dar mokėsi.

UŽ inf.
Tęsinys – kituose „Ukmergės žinių“ numeriuose.